

Martin Ingemanns dimissionstale

Taler

Martin Ingemann
Rektor på Egaa Gymnasium

Dato

29. juni 2018

Sted

Egaa Gymnasium, Mejlbyvej 4

1

Om smukke fejltagelser

Kære studenter

5

I er dovne. I er historisk uopdragne. I er selvoptagede. I er kun fokuserede på karakterer. I er for langsomme og I vælger de forkerte uddannelser. Den lader vi lige hænge lidt...

10

I laver ikke lektier nok. Dem I laver, laver I forkert. I er ikke faglige nok – eller også er I faglige på den forkerte måde. Jeg har flere...

I er uopmærksomme og ude af stand til at fordybe jer. I stræber ikke højt nok, og hvis I gør, så stræber I efter det forkerte. Jeg kan blive ved længe...

15

Alle de ovenstående udsagn er udpluk fra den aktuelle debat om nutidens unge studenter: altså om jer. I er – hvis man lytter til de mange stemmer i debatten – én lang række af fejltagelser. Der er mange, der har en mening om jer og om jeres liv.

20

Så stemmer er der nok af derude, men så man kan mene, at der ikke er behov for flere, men jeg har nu alligevel brug for også at stemme lidt i. Ikke i helt samme tone som koret fra før, måske faktisk lidt ude af takt, lidt mere i dissonans med de øvrige stemmer.

25

Kære studenter: I skal ikke tro på dem.

Når jeg hører de mange udsagn og samtidig ser ud på jer, så minder det mig om titlen på en digtsamling, som den århusianske Peter Laugesen skrev sammen

30

med den færøske Jóanes Nielsen.

Digtsamlingen hedder – og det vel er en pointe i sig selv – ’Smukke fejltagelser’ – og det er lige, hvad I er: Smukke fejltagelser.

35

Og nu kan jeg godt se, at I sidder og tænker: ”Smukke fejltagelser.... Okay. Tak... Er det en ros?” Så måske jeg skal uddybe det en smule:

40

Den fremherskende opfattelse af begrebet ’fejl’ – er fejl forstået som en afvigelse. En afvigelse fra det forventede og det planlagte. En afvigelse fra standarden. Det er den tankegang, der ligger bag effektmålinger, benchmarking og en indimellem lidt unuanceret regnearksbrug af tal og data. Det er dybest set også logikken bag de tal og det gennemsnit, som står nederst på de eksamensbeviser, I får lige om lidt. Alt andet end 12 er i den forståelse principielt udtryk for ’fejl’.

45

Set i det lys så er fejl og afvigelser selvfølgelig noget, man skal undgå. Fejl er noget man skal have minimeret og helst afskaffet. Fremdriftsreformer, karakterbonus for hurtig overgang til de videregående uddannelser og lignende er i bund og grund tiltag, som skal minimere jeres fejltagelser: Jeres afvigelser fra de fastlagte standarder og planer. I har allerede mærket presset og har på sæt og vis indstillet jer på den virkelighed.

50

55

Overfører man den opfattelse til der, hvor I er lige nu, så står I faktisk over for en udfordrende periode. I skal vælge en uddannelse, et job, en karriere, en kommende familie, en fremtid: Et liv!

60

Der er rigtig mange – også fra samfundets side – der har forventninger til jer, og måske handler det i den del situationer også om jeres egne forventninger til jer selv.

65

I forventes af samfundet allerede at have – eller ret snart at få – planer, klare mål og fremtidsblikket stillet skarpt – og hvis det er udgangspunktet, så bliver de ting, I vælger – som ikke passer ind i den skabelon – til fejl. Også kan jeg godt forstå, hvis I ind imellem mærker halsen snøre sig lidt sammen.

Hvis fejl udelukkende ses som noget der skal undgås, så bliver frygten for fejl det styrende princip for de valg man træffer: i studiet, i jobbet og i livet. Så bliver livet som en af den her slags malebøger fra jeres barndom, hvor motivet var givet

70 på forhånd, hvor det galt om at holde sig inden for stregerne og helst male i farvetoner, der matchede det kendte. Flotte tegninger og gode at øve sig på. Men hvornår er det, at de fastlagte streger bliver en forhindring for at komme videre? En bremse for udviklingen?

75 Når jeg tidligere luftede min uenighed med samfundsdebattens stemmer og kaldte jer for smukke fejltagelser, så handler det i høj grad netop om synet på fejl og fejltagelser.

80 For hvad nu hvis fejl ikke bare er afvigelser, men fejl er kimen til udvikling, til nye erfaringer, til læring om man vil. Så bliver fejl ikke noget, man skal undgå, men noget man forventer og faktisk også bør byde velkommen. I den forstand er fejl en indbygget del af forsøget på at lære og udvikle sig selv og måske endda udvikle verden.

85 Og hvad nu hvis studiet, karrieren og livet i bund og grund består af – om ikke en lang række fejltagelser – så dog i det mindste en god blanding af tilfældigheder og uundgåelige småfejl: Så bliver karriereplanen lige pludselig lidt mere uklar og formålet med livet lidt mere diffust.

90 I er alle sammen i samfundsfag stødt på teorierne om de senmoderne unge – og det er jo jer – som under vægten af den megen frihed har svært ved at træffe et valg. Og måske I mærker det selv i disse dage, hvor I gentagne gange – gætter jeg på – bliver mødt af spørgsmålet: Hvad skal du så nu?

95 Og jo, jeg så godt indslaget i TV Østjylland fra jeres sidste eksamen. Og jeg ved godt at jeres nådesløst ærlige svar ikke lige i den situation rakte ret meget længere ud i fremtiden end – og nu citerer jeg: øl-bowling, fest med vennerne, mere øl og studenterkørsel. Og nyd det, for Søren da. Det er velfortjent.

100 Men lur mig, når tømmermændene engang i juli har lagt sig, når studenterfesterne og festivalerne er ovre. Så kommer spørgsmålet igen? Hvad skal du så nu? Underforstået: Hvad vil du vælge? Hvad er din plan? Måske I endda stiller spørgsmålet til jer selv?

105 Og selvfølgelig skal I vælge. Det er også en del af livet, men måske skal valget afdramatiseres lidt.

110 Når I mærker presset, så er det måske fordi, vi kun har fortalt jer halvdelen af fortællingen om de mange valg. Og nu kan det godt være at jeg spidsvinkler argumentationen lidt, men bær over med mig.

115 Vi har som samfund givet jer en lang række valgmuligheder, og det er jo som sådan rigtig fint. Men vi har ikke grundlæggende ændret den måde vi opfatter et karriereforløb eller et liv på. Den gamle malebog er til en vis grad stadig standarden. Så rammeplanen er – hvis I ikke passer på – lagt for jer. Stregerne er trukket og samfundet har relativt klare forventninger til, i hvilke nuancer af grønt trætoppene skal farvelægges. Vi har i princippet givet jer det frie valg, men insisterer samtidig på at lave facitlisten.

120

Og her er det måske nok, at man kunne ønske sig en fejltagelse eller to.

125 Misforstå mig ikke. Rammer og strukturer er selvfølgelig helt nødvendige for vores samfund, og for at vi kan få en kompleks verden til at hænge sammen, men hvis rammerne ikke har rum for fejltagelser og tilfældigheder, så mister vi blikket for det virkeligt vigtige: For det der afviger fra standarden og for det potentielt nyskabende. Hvis ikke facitlisten sådan i livsmæssig forstand kan rumme flere forskellige svar, så er I nødt til at ændre lidt i den.

130 Tor Nørretranders skriver i sin seneste bog – *Se frem* – om den danske matematiker Johan Ludwig William Valdemar Jensen. Lad os kalde ham Jensen. Det som gjorde ham berømt, var det, der blev kendt som Jensens ulighed.

135 En af hans pointer var, at det virkeligt vigtige ikke altid kan indfanges i gennemsnittet.

140 Han giver eksemplet med en beruset mand, som går midt på en vej med biler kørende i begge retninger. Manden er som sagt beruset, så han slingrer lidt til begge sider. Gennemsnitligt set, så holder han sig på midterstriben, og i gennemsnit undgår han at blive ramt af bilerne, men i praksis bliver han jo ramt hver gang, han svinger væk fra striben. Det vil sige, at på langt de fleste positioner er udfaldet af den slingrende gang ud på kørebanerne jo helt forskellig fra udfaldet af den gennemsnitlige position. Altså midterstriben.

145 Gennemsnittet er selvfølgelig en besnærende størrelse, fordi det på en enkel måde kan sige noget om et resultat. Men gennemsnittet får med andre ord ikke

altid øje på det vigtige.

150 Konsekvensen af et lidt for entydigt blik på gennemsnittet er, som Jensen
påpeger, at man mister fornemmelsen for afvigelsernes store betydning for det
faktiske resultat. Den vigtige historie ligger altså ikke i gennemsnittet eller i de
entydige udregninger, men netop i de mange helt konkrete udsving, fejl og
successer, alle de små og store bump. Den vigtige historie ligger i de mange
155 afvigelser fra standarden: De smukke fejltagelser.

Så hvad er det egentlig, jeg prøver at sige til jer:

I skal selvfølgelig være ambitiøse. På studiet, på livet og på jer selv. Der tales
160 meget om, at I unge i dag er underlagt et præstationspres. Og lad mig
understrege: Der er intet – som i overhovedet intet – galt med at præstere – og
præstere godt. Det er faktisk en selvstændig pointe i Jensens ulighed, at man ved
at fokusere på gennemsnittet undervurderer betydningen af de store afvigelser,
af de store præstationer.

165 Jeg håber da i høj grad, at I efter jeres tid her går ud og præsterer. Ikke for et tal
eller en titel, men fordi det I præsterer og skaber, giver mening for jer. Det
handler således ikke om, hvad I skal bruge jeres snit til: men hvad I vil bruge
jeres liv på og jeres evner til.

170 I behøver heller ikke lade jer definere af andres forventninger. Det er selvfølgelig
altid rigtig fint at kigge ud i verden og lytte til andre (og nu ved jeg godt at jeg
bliver lidt kedelig): men lyt til jeres forældre. Det kan man sagtens blive klogere
af. Ikke for nødvendigvis at gøre det samme som andre, men som afsæt for at
175 reflektere over sine egne tanker og målsætninger.

Og forældre: Fortæl de unge om jeres valg, om jeres fravalg og omveje og om de
fejltagelser, der i sidste ende blev til muligheder.

180 Og til jer studenter: I behøver ikke have en færdig masterplan på plads lige nu.
Den kommer alligevel til at forandre sig. Samfundet forandrer sig, viden
forandrer sig, I forandrer jer, livet forandrer sig. Heldigvis da!

Det er selvfølgelig stadig rigtig fornuftigt at have gode ideer for fremtiden. I må
185 ikke høre mig sige andet. Det afgørende er blot, at I husker, at der altid – hvis jeg

må bruge en bilmetafor – er ratslør i livet. Nogle gange reagerer styringen ikke helt efter planen, andre gange lidt langsommere end normalt – og nogle gange sender GPS'en jer andre steder hen end forventet.

190

Men her er det, at I skal huske, at det er I jo netop klædt rigtig godt på til.

I har gennem de sidste tre år her på Egaa Gymnasium faktisk øvet jer på lige netop dette. I har fået et stærkt fagligt fundament fra en bred vifte af fag.

195

Opbygget gennem gentagne fejl, løbende feedback og nye forsøg.

Det gode faglige afsæt giver jer mulighed for at lave nye fejl på et endnu højere niveau.

200

I har slidt med studieretningsopgaven og mange af jer har erfaret, hvordan målet forandrer sig undervejs – og at de løbende afvigelser har styrket både opgaven og jer.

I har kæmpet med Almen Studieforbereelse og øvet jer på, at lade det ene faglige perspektiv udfordres og styrkes af andre faglige perspektiver.

205

I har lært at se ud i verden og ikke ukritisk opfatte andre livsopfattelser som fejl, men lade dem reflektere i jeres egen.

210

I har lært tage et ansvar for jer selv og for fællesskabet. At bøje ind mod andre når det er muligt og stå fast når det er nødvendigt.

Nogle af jer har fået høje gennemsnit, andre knap så høje. Men det afgørende er ikke i sig selv snittet, men den indsats der ligger bag snittet.

215

Det vigtige er ikke tallet, men det I har lært i fagene og lært om jer selv, og at I har lært at lære – og nu kommer det vigtige: At I har lært af fejltagelserne undervejs. At I har brugt fejltagelserne som afsæt for udvikling.

220

Så kære studenter: Tag fejltagelserne på jer. Lær af dem og brug dem til at komme videre, videre mod nye smukke fejltagelser, videre i livet.

Så endnu engang tillykke med eksamen og held og lykke på jeres vej ud i verden. – Og hvis jeg skal blive i bilmetaforen fra før: Det er fint at sætte sig mål for

rejsen, og det er også rigtig fornuftigt at øve sig på at køre bil og dermed undgå at køre galt. (Vi sender jer i hvert fald afsted med et velfortjent kørekort).

230 Bær over med jeres medpassagerer og medtrafikanter. I skal være sammen på vejen i lang tid.

Nogle gange ligger man i slipstrømmen, andre gange lægger man sig i front, nogle gange holder man i kø, andre gange er der fart på, og indimellem kører man også i bakgear. Sådan er det i trafikken. Sådan er det i livet.

235

Nogle chauffører har en skarp stedsans og navigerer nemt rundt. Andre kan nærmest fare vild på en parkeringsplads. Andre igen har brug for et kort eller en GPS. Som oftest når man frem alligevel – men med forskellige oplevelser i bagagerummet og helt sikkert som mere erfarne kørere.

240

Så Husk nu at nyde turen: både den lige vej, genvejene og omvejene – ß og i høj grad også Vildvejene.

245 Og måske – bare måske – I en gang imellem skulle slukke for gps'en og se hvor vejene bringer jer hen. I kan jo altid tænde for den igen.

Kære studenter: Kære smukke fejltagelser. Hermed dimitterer jeg jer som studenter fra Egaa Gymnasium 2018

250 Tillykke med eksamen, med kørekortet til fremtiden og rigtig god tur!

Kilde

Manuskript modtaget fra taler og udgivet af Danske Taler med tilladelse fra taler og producent

Kildetype

255 Digitalt manuskript

Tags

Translokations-/dimissionstale

URI

260 <https://www.dansketaler.dk/tale/martin-ingemanns-dimissionstale-2018>